
SIGNALLINAN

NR 8

SVENSK DYKERIHISTORISK FÖRENING

December 2000

GOD JUL

Pris: 40 kr

och

GOTT NYTT ÅR!

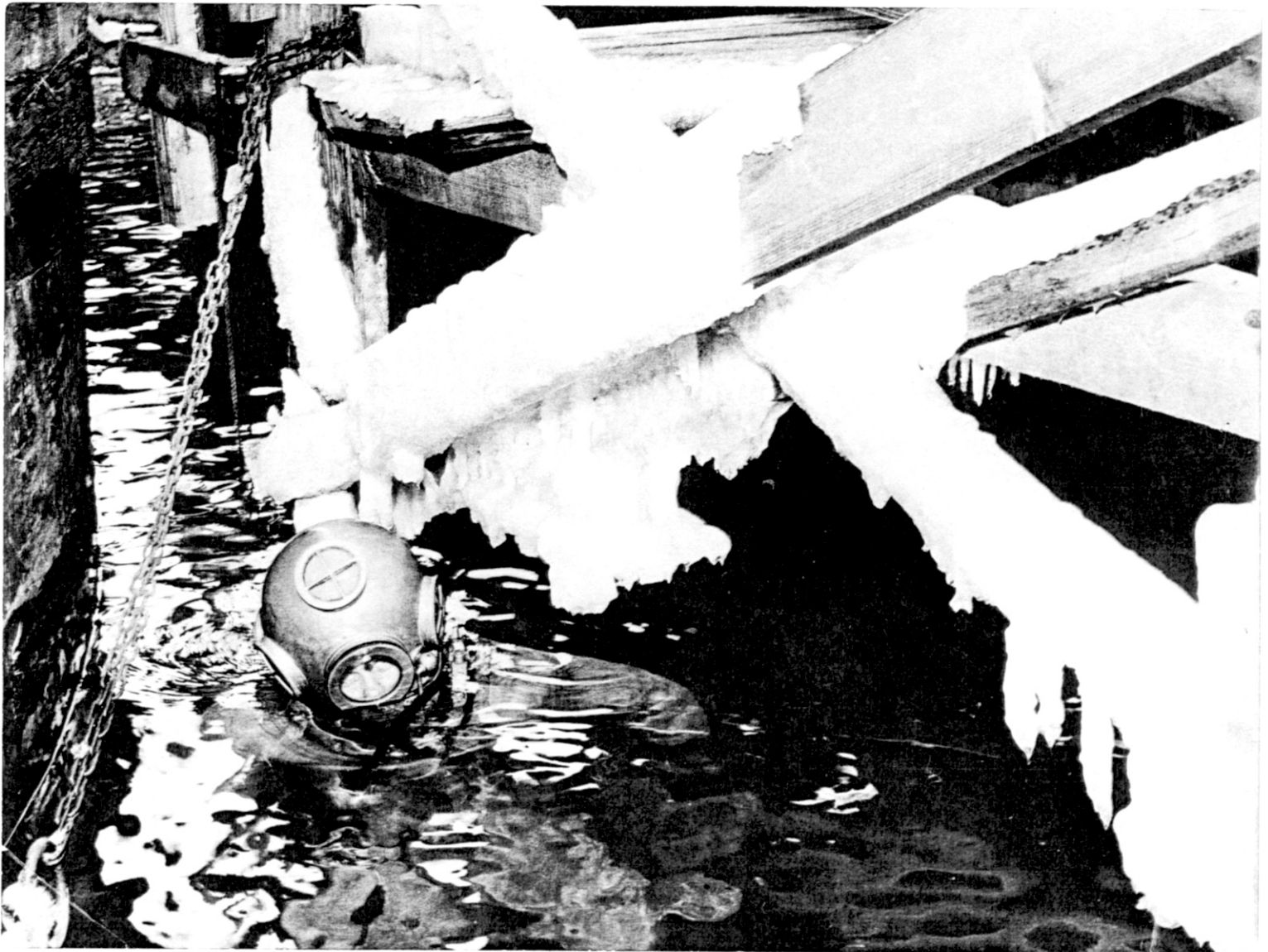

Bild. Rune Annander i Oxelösund vintern 58-59, Kaj 9,5.

ISSN 1650-4690 2:a tryckningen.

SIGNALLINAN

ÖNSKAR SDHF

KLUBBMÄSTARSPALTEN

Av Lars Gustafsson

BESÖKEN ÖKAR!

Ett kraftigt ökande intresse för särskilda studiebesök vid dyktankhuset, av dykarklubbar eller andra intresseorganisationer, under året är mycket roligt att se, dykerihistoria har vind i seglen!

Under sommaren hade vi under sjöhistoriska museets musei annons i dagstidningarna en blänkare om att dyktankhuset var öppet för allmänheten under lördagar och söndagar, detta medförde att denna relativt "lilla" exponering ökade antalet besökare märkbart, tänk om vi hade en egen musei annons!!? Vad skulle inte det medföra?

Ja! Men det skulle kräva en ökad insats från frivilliga medlemmar att hålla huset öppet under lördagar och söndagar. Du som vet med dig att du har lite ledig tid, varför inte hjälpa föreningen med att hålla huset öppet?

Boka in en helg hos Thomas som är vår bokningsansvarige! Tel 08-53036867, 070-9584131

Glöm inte att boka in årsmötet den 31 mars !

**En god Jul och ett gott nytt år
önskar jag er alla!**

Lars Gustafsson

SVENSK DYKERIHISTORISK FÖRENING'S
KONSTNÄRINNA

(Kontakta henne gärna för era uppdrag !)

ÅSA WALLIN

Ronnebygatan 42
371 33 Karlskrona
0455-31 19 80
wallin.22@swipnet.se
Ateljé i Saltö fiskhamn
0708-22 03 08

"An Admiralty Diver's" Student Training Notes

Av

Gerry Harper
(1942-1951)

Föreningen har köpt in 10 st exemplar av nämnda skrift. Det är en häftad bättre kopierad "bok" på 100 sidor med massor av detaljuppgifter, teckningar mm om framför allt utrustning som användes vid andra världskriget, detaljuppgifter som är svåra att få tag på i vanliga "böcker".

Man ska tänka på att vid den här tiden var anteckningar från lektioner och utbildningar av avgörande betydelse för möjligheten att lära samt att bevara något till sig själv, "en lärobok till alla" var inte vanligen förekommande.

Boken är producerad i samarbete med Historical Diving Society i England och förstås på engelska.

För att även du ska få chansen att införskaffa ett exemplar! så ringer du först till klubbmästaren och bokar ditt ex. (endast 10 st finns) därefter sätter du in 300 kr på föreningens Pg konto, när det är gjort och jag fått avin skickar jag boken till dig!

I priset 300 kr är 45 kr porto i Sverige ca 50 kr inkomst till föreningen samt resten bokens kostnad (13£) samt porto från England.

Tel. 08-97 11 77 Pg konto. 440 02 51-7

An Admiralty Diver's Student Training Notes

By Leading Seaman W G Harper RN

Dykarledaren hösten 2000

Bästa vänner

När detta skrivs har vintern ännu inte gjort sitt intåg, men jag räknar med och hoppas att när ni läser detta och julen står för dörren så är vädret lite mer vinterligt.

Den bästa nyheten jag har att berätta är att vi fått en redaktör till vår tidning. Den observante läsaren har naturligtvis redan noterat detta, men jag vill ändå ta tillfället i akt och hälsa Pia Wetterfors välkommen. Detta betyder att Lars Gustafssons arbetsbörda kan minska något även om Lars under en övergångsperiod måste hjälpa Pia med en massa praktiska detaljer. Pia är sedan *några* år sportdykare och hyser sedan *många* år ett varmt intresse för historia i alla möjliga former samt har mycket svårt att motstå ett museum, stort eller litet, udda eller inte. Dyktankhuset och SDHF blev en alltför stor frestelse. Att sedan så kvickt få ett förtroendeuppdrag ingick inte i planerna, men hon ser fram emot det och hoppas på bidrag och idéer från medlemmar. Pia har mycket att lära om dykeriets historia och gamla tiders dykeritekniska finesser. Däremot fick hon blodad under studenttiden i Lund när det gäller redaktionsarbete och att skriva. Till vardags arbetar Pia med undervisning, vuxen- och företagsutbildning inom ett flertal områden.

När Pia accepterade förtroendeuppdraget lovade jag och många med mig att vi skulle förse Pia med material så att hon inte skulle stå ensam med uppgiften att skriva i tidningen. Att sända in text och bilder till vår tidning är faktiskt möjligt för alla oberoende av var man bor i Sverige medan öppethållandet är en uppgift som huvudsakligen måste skötas av de som bor i Stockholmstrakten.

Verksamheten i Dyktankhuset har funnit sina former och det vi misstänkte har besannats. Vi får fler och fler besökare i specialgrupper jämfört med besökare på vanliga helger. Om detta är en fördel vet jag inte. Det viktigaste för Dyktankhuset och föreningen är att vi optimerar informationsspridning och "inkomster" mot vår arbetsinsats. Det kvarstår som ett stort problem för oss att finna frivilliga som har möjlighet och lust att tillbringa några timmar vid Dyktankhuset för att hålla öppet. Vi får se hur framtiden utvecklar sig. Någon rusning efter möjligheten att få en Ålandsresa verkar det inte vara. Detta var ju ett av förslagen för att ge någon form av kompensation för den som tillbringade mycket tid på Dyktankhuset när vi nu inte kan ge "lön". För en mer detaljerad redovisning av öppethållandet se separat artikel i detta nummer.

För den som håller öppet är det nu varmt och skönt. En glasdörr har monterats, vilket gör det möjligt för personer som passerar förbi utanför att se att aktivitet pågår i huset utan att det blir dragigt och kallt inne. Vi hoppas att detta ökar antalet besökare.

Vi har fått publicitet genom att vi är med i boken Stockholms okända museer. Det är Catharina Ingelman-Sundberg, för många känd som undervattensarkeolog och författare, som inkluderat Dyktankhuset i sin senaste bok om mindre museer i Stockholm. Vi är naturligtvis glada för detta och hoppas att boken får god spridning.

Nya föremål har kommit in. Bland dessa kan bland annat nämnas gamla pumpar, och en varmvattendräkt från offshore dykeri. Jag tycker att vi på kort tid lyckats ganska väl med att åstadkomma en liten samling med dykerihistoriskt intressanta föremål, men vi saknar fortfarande en Karlskronahjälm, dvs en hjälm som är typiskt svensk och inte finns spridd i

världen. Jag hoppas att vi en dag skall kunna få en sådan utan att behöva köpa den från utlandet för dyra pengar.

I början på hösten fick vi kontakt med en grupp som kan tänkas vara intresserad av ångpannan i den låga byggnaden bredvid själva tankhuset. Om ångpannan kan flyttas skulle värdefull yta frigöras för andra ändamål. Vi är ju lite trångbodda och det är inte lätt att finna plats för nya föremål. Frågan om ångpannan kommer upp vid nästa möte med Sjöhistoriska museet och jag återkommer med information.

Vi saknar fortfarande logo och brevpapper. Vi vet ganska väl hur vi vill att den skall se ut. Det bör vara en Fanehjelm hjälm. En svensk konstruktion från mitten på 1800-talet. När förslaget väl är färdigt kommer medlemmarna att få lämna sina synpunkter. Om någon har en idé så är ni välkomna att sända in ett förslag. Enda kravet är att det är en Fanehjelm hjälm. Jag hoppas på en trevlig diskussion runt några förslag i samband med årsmötet till våren.

Hemsidan är fortfarande ett bekymmer för oss. Vi vet ganska väl vad vi vill ha men det har varit svårt för oss att finna någon som har tid och kunskap att lösa det på det sätt som vi tror är bäst. En ny möjlighet har emellertid framkommit och har vi tur så finns det en hemsida färdig till nästa år. Tillsvidare fungerar länkar som tidigare så den som vill titta på bilder från Dyktankhuset kan göra det.

Förutom arbetskvällarna 3:e tisdagen i varje månad så har vi under hösten haft en filmafton då vår klubbmästare visade gamla filmer som Expedition Röda havet och äldre informationsfilmer från marinens ubåtsverksamhet.

Efter denna blandade information om vad som varit och vad som planeras i vår förening vill jag ta tillfället i akt och tacka alla för 2000 och samtidigt önska

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR!

Hans Örnhagen
Ordförande

Missa inte

***ARBETSKVÄLLARNA
I DYKTANKHUSET !***

***3:e tisdagen i varje månad
kl. 18.30***

***Reservera redan nu
den 31 mars 2001! Då
äger SDHF:s årsmöte
rum. Styrelsen åter-
kommer med kallelse.***

Möte med en cyklande man.

Av Rune Annander

I Köpenhamns hamn var man sysselsatt med att reparera kajerna och de ville ha hjälp av dykare, det var en torsdag i juli månad år 1948 som följande makabra historia inträffade.

En av de danska dykarna som var anställd av den danska hamnförvaltningen och arbetade med reparationerna ville plötsligt upp, han gav signal i livlinan, rycken blev häftigare och häftigare, på dykarflotten blev man orolig.

Man drog upp honom direkt då djupet var blott 10 meter, så någon hänsyn till etappuppstigning behövde inte tagas, man slet av honom hjälmen och möttes av ett par skräckslagna ögon i ett likblekt ansikte, "giv majj en bajer" stammade dykaren! (det skall föreställa danska).

Dykaren stannade uppe en stund men bad sedan manskapet att åter sätta hjälmen på plats, han gick åter ned men berättade inget om vad som hade hänt honom tidigare det var så osannolikt så att han inte själv trodde på det!

Efter en halvtimme upprepas samma sak igen, kraftiga signaler i livlinan, han vill åter upp men denna gången stannar han fram när manskapet lyft av hjämen att det cyklar en man därnere på hammens botten ! En och annan i laget skrattar vanvördigt åt dykaren.

Dykaren tittar förtvivlat på de skrattande och säger :

Nu tror ni förstås att jag blivit galen, men det är verkligen sant, jag såg en man på cykel åka förbi mig där nere! Någon måste gå ned för att se hur det förhåller sig!

Det fanns ingen mer dykare i närheten, det här dykarlaget höll till lite för sig själva.

Vi övriga hade det danska företaget A/S Christiani & Nielsen som uppdragsgivare och vi arbetade rätt långt bort från händelsen i den inre hamnen .

För att lugna ner den upprivne danske dykaren som krävde bekräftelse på vad han sett satte man igång med draggning. Efter flera timmars arbete fick man förklaringen till händelsen, man fick nämligen upp en drunknad man som var fastbunden vid en cykel, fötterna vid pedalerna och ena handen vid styrstången.

Förklaringen gav sig så småningom, mannen hade tagit livet av sig på ett ovanligt och drastiskt sätt, han hade bundit fast sig vid cykeln och kört rätt ut från kajen, cykelns tyngd hade sedan dragit ned honom under vattnet.

När så gaserna börjat blåsa upp kroppen hade han rest sig i vattnet, men inte kommit upp till ytan då cykelns tyngd höll honom kvar vid botten.

Vattenströmmar hade sedan fört kroppen med vidhängande cykel runt i hamnbassängen, han hade följdaktligen cyklat förbi den danske dykaren.

Tur kanske för dykaren att mysteriet klarades upp, annars hade han förmodligen blivit intagen på sinnessjukhus så småningom.

1. Ordförande hälsar välkommen
2. Val av mötesordförande Väljes Hans Ö
3. Val av sekr. Väljes Lennart K
4. Val av justerare. Hoppas över eftersom det handlar om minnesanteckningar.

Ordf och sekr skall vara eniga om innehållet i minnesanteckn.

5. Föregående protokoll 18/3

3:2 Dörren klar skall sättas på plats och provas vi 22

3:3 Larm installerat. Larminstrux finns i pärmen på Vasamuseet. Lennart K

blir först att prova på lördag 20/5. Tänk på att brandlarmet är kopplat till

automatlarm. Dvs ingen svets eller annan rökig aktivitet utan att larmoperatören varskotts. Rökförbud råder i lokalerna.

Protokollet godkännes

6. Övriga rapporter. Har ej inkommit

7. Dykhelgen 27 - 28

Hans K rapporterar att allt verka flyta även om det verkar vara oklart in i

det sista med mycket från Skärgårdsstiftelsens sida.

Hans K tar på sig huvudansvar för aktiviteterna. Detta betyder att alla

aktiviteter och schemaändringar skall sanktioneras av Hans K.

Öppet för allmänheten 1100 - 1700 båda dagarna. Nyckel finns på plats
huset är

öppet och avlarmat 0800 lördag till 2000 söndag.

Flagga sätts upp av museet.

Skylt som står ute fram till dykdagen fixas av Hasse. Lasse har skylt stativ.

Jaana J fixar godis till dem som pumpar tungdykarluft.

8. Att åtgärda på tankhuset.

- Infotext på engelska granskas och lämnas till Hans Ö. Kompletterar och

sänder till steven_eriksson@hotmail.com

Åter till Hans Ö senast 1/6 för editering, och kopiering. Skall vara klart

till stor visning 18/6. Hans Ö

- Kjol monteras i sluss. Blir klart under kvällen.

- Belysning i huvudkammare Jaana och Lennart

- Brytare för belysning inre delen av bottenplan på stolpe vid tungdykartavla SSHM

- Plastlaminerade siffror till utställning Lasse

- Skyltdykare, Tung. Monteras på hjulförsedd plattform för att rullas ut till

kajen när vi har öppet. Ev en silluett i plyfa med mässingsbeslag. Kontakta

PA Hallberg, Muskö som enl marinen skall fixa fram en tung utrustning . Nagamon

- Skyltdykare scuba. Förses med ansikte. Bättre stoppning. Fasta handskar.

Enkare upphängning? Helena

- Originalbälte till Carlssonutrustning på bottenplan. Bert och Lasse

- Framtagning av logo Fanehjälms utrustning. Presenteras för medlemmar i Signallinan och vid höstmöte. Lasse och Jaan

- Inköp av 5 st grå verkmästarrockar i olika storlek. Förses ev med logo. Jaan

- Information om Köpenhamnsresa vid dykdagen 27 - 28/5 Imre

Som ni alla vet har vi arbetskvällar 3:e tisdagen i varje månad kl 18.30 i Dyktankhuset. För er som inte haft möjlighet att delta kommer här information i form av mötesanteckningar från ett par av dem om vad som är på gång och vad som har varit. För er som var med kan det tjäna som en påminnelse om vad ni lovat och som eventuellt återstår att göra.

3950 M Cyklon Metal (introduced 1958)

Sponsormedlem i SDHF

BUY IT!

working
in
silence

www.poseidon.se 012345678

SIGNALLINAN

Bärgningen av Vasa – saga eller verklighet?

Saga eller verklighet, så känns det ibland. Framförallt när jag står inför yngre dykare och berättar om arbetet med bärgningen av Vasa som startade för snart 44 år sedan.

Min verklighet inom dykeriet, började för 45 år sedan i Karlskrona, 17 år gammal. Under året 1955, perioden 17/4 tom 22/7 genomgick jag och elva andra unga pojkar djupdykarkursen (sedermera tungdykarkursen) i Karlskrona och på HMS Belos. På dykarskolan och HMS Belos användes vanlig standardutrustning, Karlskronahjälmarna med 12 bultanslutning och Trelleborgsdräkt i bomullstyg, dubbellimad, smidig och fin efter några "indykningar".

Vasa funnen!

1956 fann Anders Franzén ett vrak utanför Beckholmsdockan. Provdykningar av Per-Edvin Fältning visade ett större träbyggt vrak. I september bärgades en kanon som bekräftade att detta var Vasa.

Detta blev upprinnelsen till en fantastisk period för oss unga dykare. Under vintern 1956 blev det bestämt att dykningar skulle påbörjas under våren 1957 och personal kommenderades till Stockholms Örlogsvarv.

Den blivande legendaren Per-Edvin Fältning blev dykarbas och fick tillgång till grupper av 4-5 dykare i perioder om en till två månader. I april 1957 började det stora äventyret. Pontoner ankrades upp, en dykarbåt från Flottans Dykarskola var plattformen för all dykverksamhet. Dykarmaterielen var Siebe Gorman hjälmarna och Trelleborgs dykdräkter. Midjebälte och "alltid" stängd skruvventil (ingen LUAK=luftavledningskanal). På den tiden fanns alltid risk för koldioxidförgiftning.

Första tiden ägnades åt uppmärkning och bärgning av lösa föremål på däck. Ett 30-tal ankare av varierande storlek bärgades. Beslut om tunnelsepolning fattades. En provtunnel spolades på hösten för kontroll av bottenstrukturen. 1958-1959 avverkades spolningen av samtliga tunnlar. Vårt arbete på Vasa, varje rörelse vi gjorde, skedde i fullständigt mörker. Var omständigheterna goda kunde lamporna ge ett svagt ljussken.

Vasa ska bärgas! Spänningen stiger!

Bärgningsflottan var nu på plats och första lyftet skedde den 20 augusti 1959 med pontonerna Oden och Frigg. Neptunbolaget var aktör. Efter 18 lyft upp mot Kastellholmen, påbörjades nästa etapp.

Nu kunde vi se fartyget. Vilken lycka! Förstå storheten i det hela! Fartyget behövde förstärkas, nu fanns behov av proffs och tre stycken civila dykare anställdes, Eriksson, Linder och Olofsson. Nu fick vi unga marindykare lära oss riktigt undervattensarbete. Säkert den mest värdefulla tiden!

Den 24 april 1961 bröt Vasa ytan och så var vår tid på detta uppdrag över. Återgång till vanliga lunken, men stärkta av självförtroende. Flera av pojkarna gick ut i civil dykverksamhet. Detta var fyra år som gav så mycket av spänning, förkovran och förtroende för varandra!

Owe Jonsson

Tre "tunga dykare", Fältling, Sigvard Eriksson, Thed Linder och en kompressor. Under hela Wasa-projektet höll Atlas Copco med tryckluft. Foto SSHM.

Trelleborg Viking

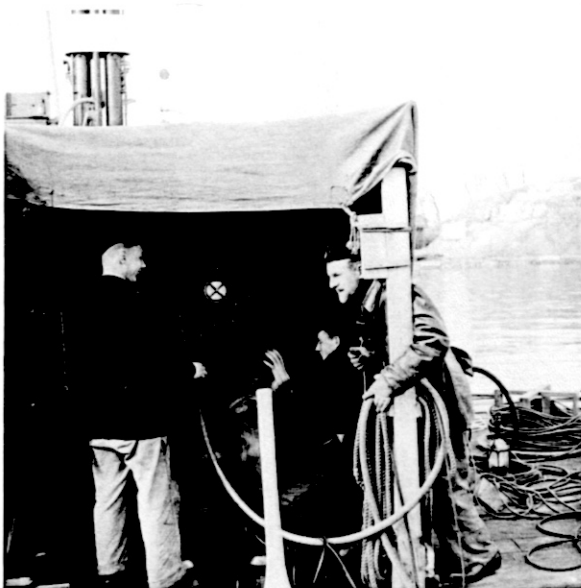
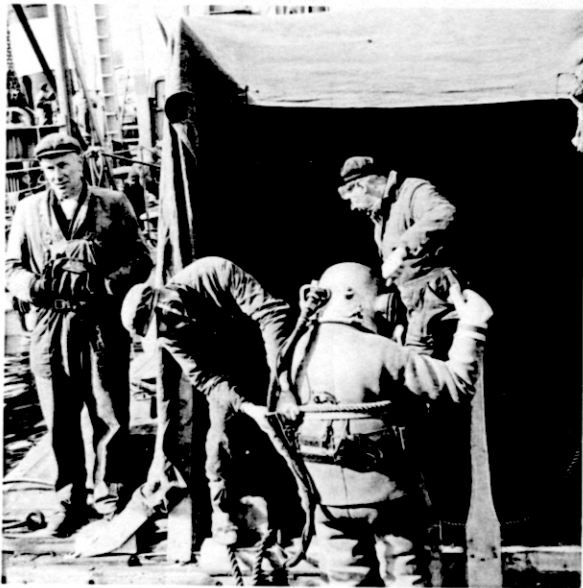
0411-67940

www.trelleborg.com/protective

Viking Professional diver's choice

Sponsormedlem i SDHF

BILD	
1	2
3	4
5	

Foton av Owe Jonsson

1. Karl Gunnar Nilsson tv och Sigvard Eriksson th. Kastellet i bakrunden.
2. Sigvard mfl. På flotten.
3. Sigvard på väg ner för att jobba på Wasa.
4. Dykare Olofsson kläs på "halvkostymen".
I bakrunden syns räddningsklockan som vi har.
5. Dykl. Maskinare Stenström kollar "bassarnas" påklädning.

Det kom ett brev...

Efter visning av Dyktankhuset för deltagarna i Under Sea and Hyperbaric Medical Society's (UHMS) kongress i Stockholm i juni i år anlände brevet ovan innehållande 384 kr! SDHF bugar och tackar för detta bidrag!

JAMES VOROSMARTI, JR., M.D., F.A.C.P.

16 Orchard Way South
ROCKVILLE, MD 20854

(301) 762-6957

23 June 2000

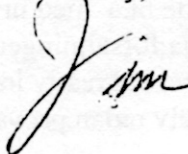
Dr. Hans Ornham
National Defence Establishment FOA
Naval Medical Division, MDC
S-130 61 Horsfjärden
Sweden

Dear Hans,

Already I am back home and catching up on work. Carol and I had a wonderful time in Stockholm which is beautiful! I am enclosing the Swedish money I had left for you to put into the "helmet bank" for the diving museum. Better it should go to the museum than get lost in a drawer or stuck in a charity box at the airport. It isn't much but I know that even a little becomes enough eventually, plus diving history is a small hobby of mine. I have even given a few lectures on it.

It was nice to see you and have the chance to see Anders. Give my regards to John Adolfsen and Carl Magnus.

Sincerely,

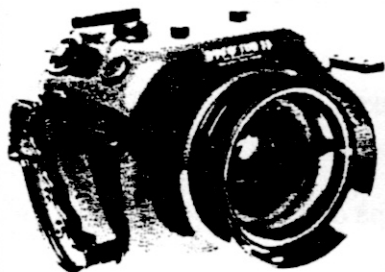

DYFO SUB 35 Kamerafodral

För alla 35 mm systemkameror.

Aven manga med motor, winder och sportsökare.

Alla objektiv passar. — Ett riktigt proffshus till bra pris!

DYFO® SYSTEMS

UNDERVATTENS-
FOTOUTRUSTNING

Du tänker väl inte köpa blyxt per kilo!?

— Nej! Välj **DYFO SL 32**.

Den kompakta blyxten med de smatt fantastiska egenskaperna som med kraft lyser ut konkurrenterna. Blyxt-huvudet väger endast 340 g! **DYFO SL 32** passar alla kamerafodral och Nikonos. Tal att jämföras med vad som helst. t.o.m. priset!

Vi har även armar och tillbehör. Hör med Din dykbutik, eller direkt med oss för broschyrer, priser m.m!

DYFO COM SUPER och DYFO MINI COM

Tva förstklassiga dyk-
telefonsystem av ab-
solut driftsäkraste typ
för en eller flera dyka-
re. Passar AGA,
Technisub m.fl.

— Manga special-
egenskaper och ser-
vicefri funktion ger
bästa totalekonomi.
säger nöjda användare!

DYFO® SYSTEMS AB

Övre Åsvägen 3, 439 37 Onsala, Sverige. ☎ +46 (0)300 26357

Sponsormedlem i SDHF

Dykeri, Interspiros vagga

Interspiros upprinnelse börjar med att chefen för Stockholms Brandkår Erik Arve bemyndigar rökskyddsdepån att kontakta AGA för att höra sig för om det finns någon form av modern dykarmateriel att tillgå.

Man hade nämligen hos Svenska Teknologföreningen bevistat ett sammanträde där föredrag om "Dykerifysiologins utveckling och Modernt dykerimateriel" presenterades.

Detta hände år 1948.

Med andra ord, utifrån denna bakgrund kan man påstå att Interspiro celebrerar sitt femtio års jubileum.

Bussolycka påskyndade utveckling av andningsapparat

Bakgrunden till Brandförsvarets intresse för en "Modern dykutrustning" var en tragisk bussolycka som inträffade på en av Stockholms broar den 24/11 1948 varvid bussen efter en kollision med en lastbil störtade i vattnet. Ett flertal människor omkom. Brandchefen fick därför i uppdrag att söka utreda om effektiviteten vid insatser av dykare kunde förbättras. Att rekvirera en dykare på den tiden innebar att en sådan skulle fås från Stockholms hamnstyrelse och den absolut snabbaste insatstiden kunde inte understiga en timme. Dyksystemet som man brukade var nämligen s.k. tungdykarutrustning (Hard Hat Diver).

När Brandkåren kontaktade AGA så visade det sig att det inom företaget pågick en utveckling av en andningsapparat motsvarande den typ man sökte. Nämligen en enkel dykapparat med buret luftförråd. Konstruktören man fick kontakt med var ingenjör Dag Johannesson. Han omtalade att han konstruerat en apparat med enkel och robust konstruktion som gick att använda till såväl rök-som vattendykning.

AGA hade vid den tiden ett stort konstruktionskontor med en rad sektioner med olika produktinriktningar. Man sysslade bl.a. med utveckling av "gasförbrukande" konstruktioner vilka skulle främja försäljningen av företagets huvudproduktion, gas. Dag Johannesson som var en mycket kreativ innovatör och tillika entreprenör med nyfikenhet på det mesta, hade själv redan provat utrustningen ned till ett djup av ca 20 meter.

Provdyk i Forsgrenska

Man arrangerade en utprovning av utrustningen där ett antal representanter från Brandförsvaret gavs tillfälle att i det s.k. Forsgrenska badet få prova utrustningen.

Proven slog väl ut varför man fortsatte utvecklingen av apparaterna och kunde den 10/6 1949 påbörja nya dykförsök.

17 personer deltog vid den följande utprovningen till vilken man även sökt att utveckla en dykardräkt. Dräkten visade sig vara för otymplig varför man fortsatte dykningarna iklädd byxor skjorta och skor. Man skall hålla i minnet att vattentemperaturen i Sverige vid den tiden på året är ca 12 grader C och på djup större än fyra meter kan ännu lägre temperatur uppmätas.

Man utförde dykprov under elva dagar till djup mellan 7 och 12 meter under en tid av 10-15 minuter. Nedstigningen skedde tidvis okontrollerat varför fyra av dykarna drabbades av öronskador. Man konstaterade därför att nedstigningsmöjligheterna och sjöbottnens topografi och beskaffenhet var mindre lämplig.

Man konstaterade att rörligheten och effektiviteten med denna typ av dyksystem avsevärt hade förbättrat insatsmöjligheterna och sa sig därför "att vara en bit på väg". Man kunde även konstatera att det inte fanns några dykerianvisningar eller direktiv från Arbetarskyddsstyrelsen.

Klädombyte och varm dryck av nöden

Brandkåren beslöt att ordna en samverkansgrupp för att utverka en utbildningsplan, medicinsk utredning och undersökning samt få Arbetarskyddsstyrelsen att utverka bestämmelser. Vidare kunde konstateras att "under juni till oktober torde dykardräkt inte vara befogad om tillgång av ombyte av kläder var möjlig samt att varm dryck också där kunna åstadkommas."

"Såsom personal bör till dykare uttagas frivilliga unga, kraftiga brandmän med god simkunnighet."

Unikt regulatormembran

En stor del av den framgång Interspiro redan från början fick med sina rök- och dykarapparater måste tillskrivas det unika regulatormembran som Dag Johannesson konstruerade för detta ändamål. Konstruktionen bestod av ett membran som i sitt centrum hade en utandningsventil. Därmed kunde man kraftigt minimera skillnaden mellan in- och utandningsmotstånd beroende på att ventilen därmed inte behövde överbrygga skillnader i hydrostatiskt tryck mellan det tryckreglerande membranet och utandningsventilen. Hans patent skyddade oss under lång tid från likartade, konkurrerande lösningar.

Imre Botos

INTERSPIRO

Box 10060 S-181 10 LIDINGÖ, SWEDEN

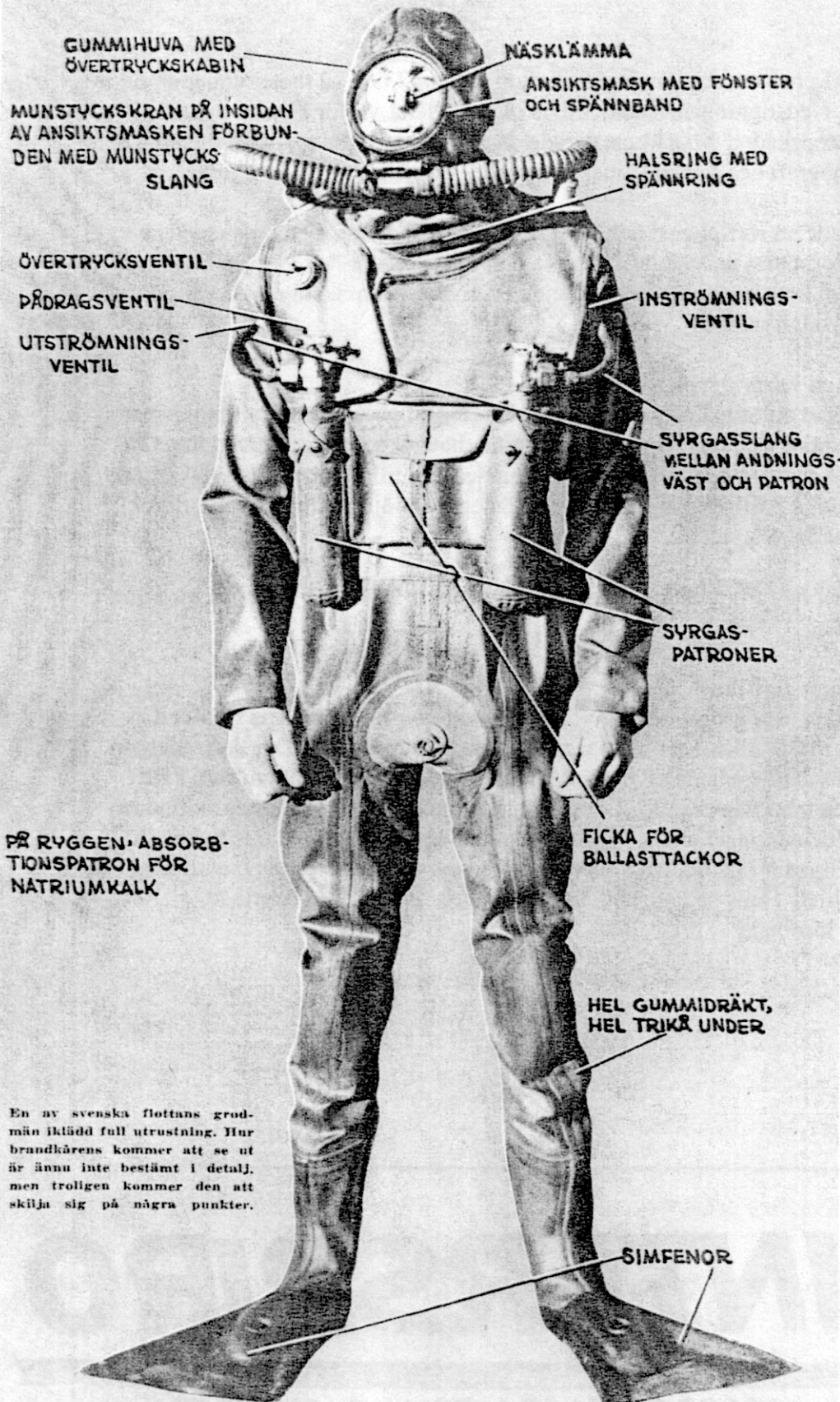
Tel: (+46) 8 636 51 00

Fax: (+46) 8 765 48 53

Sponsormedlem i SDHF

BRANDSOLDAT I DYKARDRÄKT

Brandkåren är van att **B**arbeta med vatten men inte i vatten. Det är emellertid meningen att det skall bli ändring på den punkten vid Stockholms brandkår. Där skall man nämligen efter känt marint mönster utbilda grodmän. Femton man har redan gjort en del prov på ner till 10 meters djup och inom kort skall man påbörja utbildningen på allvar.

En av de största anledningarna till att brandkåren fick idén med grodmän var Essingekatastrofen. Och det är just vid liknande olyckor de kommer att sättas in. I allmänhet bildas det nämligen en luftbubbla i en bil eller buss som av någon anledning råkat hamna i vattnet. Och på den luftbubblan kan offren kanske leva en kortare stund. Tillräckligt lång för att grodmännen skall hinna fram. Ju grundare vattnet är, ju större är chansen.

Djupet vid Stockholms kajer varierar mellan 7 och 15 meter. Och det är djup som passar grodmännen precis. Utryckningen kommer att ske med en rökdykarbil. Under färden till olycksplatsen tar grodmännen på sig utrustningen. Den består av en tunn gummidräkt som är absolut vattentät, simfenor, ansiktsmask med fönster och en andningsapparat av ungefär samma typ som rökdykarna använder. Till denna hör tuber med komprimerad luft.

Denna apparat är f. n. under tillverkning vid AGA där man har gjort ytterst lyckade försök med den på mycket större djup än vad brandkårens grodmän kommer att arbeta. Gummidräkten kommer förmodligen att skilja sig något från den typ marinen använder, och i vår skall utrustningen vara klar. Sedan återstår den mycket grundliga utbildningen av personalen, som tas ut på frivillig väg. Stockholms brandkår, beräknar ha grodmän klara i höst.

Även om de inte alltid kan rädda personerna i ett sjunket fordon — om djupet överstiger 10 meter är chansen praktiskt taget ingen —, så är det dock psykologiskt viktigt att veta att denna räddningsmöjlighet finns.

TEKNIKENS VÄRLD 4/50

SIGNALLINAN

AGA Dykventiler – att utveckla dykarmateriel

Ursprungsmodellen hade beteckningen Andningsventil VT-7460

Den var utförd i förnicklad mässing. Reglerfjäders ventilens hävarm var en halvmånformad fjäder som sträckte sig runt halva omkretsen i ventilhuset. Fjäders ändrar förankrades i knaster som var fästade till ventilhuset medelst skruvar från utsidan.

Det fordrades erfarenhet och gott handlag för att på rätt sätt bocka fjädern vid justering av ventilens öppningsmotstånd. Dessutom hände det att det läckte via skruvarna som fixerade knastren.

Man beslöt att ändra konstruktionen för att få en produktionsvänligare produkt. Därför ändrades reglerfjäders till en slinga som närmast beskriver en vågrörelse. Knastren kunde därmed avlägsnas. Fjäders fixerades i anslutningsblocket för doseringsventilen och dess hävarm. Med två justerskruvar kunde fjäders anläggningstryck mot hävarmen justeras. Ventilen döptes om till att heta VT-9780

Snart nog önskades ytterligare förbättringar på ventilen. Ventilens reglermembran fixerades till ventilhuset med s.k. najtråd. För att tråden inte skulle skada membranet, så var man tvungen att först linda ett varv vävtejp runt ytan där tråden skulle anbringas, för att förenkla montering – demontering av membranet så lät man utforma det med ett till hälften utbildad o-ring i ytterkanten. Man slapp nu att naja. I doseringsventilen, så fanns det en cylindrisk utformad tåtkägla som lätt korroderade om vatten trängt in "bakvägen". Den utformades med en sexkantig mantelyta. Dessutom avlägsnades ett tubformat kopparnät som bildade ett filter för doseringsventilen. Filtret ärgade om det blev indränkt i vatten. Detta skapade andningsmotstånd. Det fanns ingen anledning att ha något filter eftersom någon partikelalstrande källa inte finns i systemet. Det fanns redan ett filter på förstastegsregulatorn. Filtret togs bort och ventilmekanismen förenklades. Ventilen blankförkromades. Den fick beteckningen VT-10170. Det blev den sista modellen av den s.k. Thea-silen.

Imre Botos

DEN GAMLA "JÄRNSÄNGEN"

Brandkårens rökdykare får sin vattenkusin

— Forskning och träning är A och O, säger docent Hilding Bjurstedt på tvillingorganisationen flyg- och navelmedicinska nämnden, vars sist-nämnda verksamhetsgren tyvärr hittills blivit styvbarnsaktigt behandlad. Vi måste absolut sätta i gång snarast, men till denna uppgift — som ju är av humanitär betydelse — behövs pengar och mera personal.

• Försökskammare

Den byggnad inom Norrbackaområdets vetenskapsstad där flygforskningens "människokolunga" för studium av centrifugalkraftens verkningar på piloterna skall finnas —

Dagens Special
ARTIKEL

anläggningen beräknas klar om ett och ett halvt år — kommer också att rymma en kammare som skall användas för dylika försök. Man skall kunna framställa övertrycksförhållanden identiska med dem som råder på ända till 150 meters djup, dvs. 15 kilos tryck per kvadratcentimeter mot normalt ett kilo. Genom att låta en person ligga i ett "badkar" i kammaren med huvudet under vattnet och successivt minska trycket kan den fysiologiska situationen vid en uppstigning från exempelvis 50 eller 100 meter efterliknas.

Så har man gått tillväga i England och USA, där dessutom verkliga fria uppstigningar av människor från över 70 meter företagits utan olyckstillbud. Det är nödvändigt att vi även i Sverige prövar oss fram via kammarförsök och praktiska övningar. I Karlskrona har flottan redan sin djuptank för 20 meter, vid Stockholms örlogsvärv finns en

mindre. Skillnaden blir att man i framtiden får träna personalen både med och utan andningsapparat.

• För- och nackdelar

Vilka är nu fördelarna med fri uppstigning? Den saken inses bäst om man först redogör för de nackdelar som alltid behäftat nuvarande räddningsmetoder.

Räddningsklockan som sänks ner och fästes vid ubåtskrovet, varefter flera man samtidigt kan gå över i den och lyftas upp med klockan, kräver en dykarinsats som det kan vara svårt att åstadkomma i hårt väder (besvärligt att ankra upp klockans depåfartyg) eller på större djup. Räddningsklockan måste transporteras till olycksplatsen. I krig är det otänkbart att bli i tillfälle använda den.

Andningsapparaterna fordrar för skötseln vissa handgrepp som det kan vara nog så knepigt att utföra i kallt vatten. Det har visat sig att man vid utstigningen genom den "sluss" som måste passeras kan fastna med någon detalj hos apparaten med panik och sprädd väg för de övriga som följd.

• Psykologisk faktor

I ubåtarna förvaras visserligen hittills dubbla uppsättningar andningsapparater på ett par olika håll, men det innebär ingen full garanti mot att en del av förrådet kan förstöras eller delar av besättningen bli avstängda från apparater. Enbart vissheten om att man lika bra — eller lättare — kan rädda sig upp utan apparat utgör en psykologisk faktor av första rangen.

Vid fri uppstigning är "slussen" ersatt av ett slags utskjutningsappa-

Den fysiologiska förutsättningen som möjliggör fri uppstigning är följande. När ubåtsmannen drar ett andetag och gör sig beredd att lämna båten tar han in luft som på det stora djupet är starkt komprimerad och motsvarar en volym med ca tio gånger mera syreinhåll än vid ytan. Detta syreförråd räcker väl för uppstigningen, som från 100 meter tar ca 80 sekunder — aldrig fortare, hur stor flytväst man än event. tar till hjälp — om luften hela tiden i lagom takt "utportioneras" genom munnen, vilket egentligen går av sig självt. Luftvolymen vidgas ju allt eftersom man stiger, och att hålla igen munnen skulle innebära risk för lungsprängning. Med den avgående luften frigörs kroppen samtidigt från kolsyra. Någon andnöd behöver inte befaras, åtminstone ej för den som fått träna metoden.

• Färdiga att göra uppstigning! — från en övning vid svenska flottan i ubåtsräddning. Man använder här andningsapparater, fastän uppstigningen enligt senaste rön går lättare utan.

• På de stora djupen

För s. k. grodmän och deras ökade möjligheter att arbeta under vattnet söker man experimentera fram apparater och blandningar, som är bättre än de nuvarande med rent syre och en natriumkalkpatron som absorberar kolsyran.

Aven på det mera traditionella dykeriets gebit — civilt och militärt — vill man höja prestationsförmågan.

Gränsen för effektivt dykarjobb med vanlig lufttillförsel ligger nu vid ca 60 m. En ung svensk forskare, Arne Zetterström, var för några år sedan nere på 100 m men fick plikta med sitt liv vid försöket. Hans metod tillmüts emellertid betydande framtidslöften när den väl hunnit prövas vetenskapligt under mera betryggande former.

Zetterström använde en blandning av vätgas och 4 volymprocent syre, just den proportion där den explosiva knallgasen undviks. Så litet syre förslår dock inte vid normalt tryck, utan man kan först på de stora djupen börja tillföra dykaren blandningen.

• Essingeberedskap

Stockholms brandkår är mycket intresserad av att få fram andningsapparater som passar dess behov. Den avser att upprätta en dykargrupp — "vattendykare" som man fögut har rökdykare.

Det kan hända en olycka vid en kaj, där en dykberedd brandman är den ende som har chans att rädda en drunknad eller en instängd i en nerkörd bil. Eller — för att ta ett ytterlighetsfall — det inträffar en verklig storkatastrof i stil med bussstörtningen från Essingebro. Då kan brandkårens vattendykare med korstaste varsel sättas in i räddningsaktionen. Att släpa dit pontoner eller båtar med vanlig dykarattiralj är en mycket för långsam och omständlig procedur när det hänger på några få minuter. Det gäller att framställa praktiska och lätthanterliga andningsapparater, och även här har den navelmedicinska forsknings- och försöksverksamheten en viktig uppgift att fylla.

• Schnorkelproblem

Andra forskningsgrenar än den fria uppstigningen står för övrigt på navelmedicinens arbetsprogram för framtiden. På det militära området är det problem som sammanhänger med ubåtarnas schnorkeldrift. Andningsmasten som numera medger oavbruten undervattensgång i 20—30 dygn uppställer viktiga frågor hur man skall bäst sörja för besättningens fysiska och ej minst psykiska hälsa under dessa påfrestande förhållanden.

Som en kuriositet kan nämnas att de ideliga men visserligen ganska små tryckförändringar, som uppstår när schnorkelventilen omväxlande slutes och öppnas i takt med överbrytande sjöar, kan välla tandsmärtor hos den mindre tränade. Det beror på att det ofta finns små gasblåsar i tänderna innanför plomberna, där gasen komprimeras och utvidgas samtidigt med tryckförändringen och irriterar nerverna. Förekomsten av sådan tandvärk kan sägas vara en måttstock på tandläkarens omsorgsfullhet vid lagningen.

Det medelundertryck som råder i båten i u-läge medför, även om syrebristen är relativt ringa, ett försämrat mörkerseende. Man måste söka finna medel som upprätthåller förmågan att se normalt i mörker hos utkikar och schnorkelbåtar.

rat, en cylinder med en kolvanordning i botten som skickar i väg vederbörande antingen han vill eller inte. Cylindern tar en man i taget och mekanismen manövreras inifrån båten. Här finns ingen risk för att fastna.

Denna konstruktion är det som de stora västmaktsflottorna börjat bygga in i sina ubåtar.

• Get blir dykarsjuk

I England, och kanske blir det så här också, använder man getter vid navelmedicinska djurförsök. Simulerad uppstigning från 100 m har getter fått företa utan att skador eller rubbningar konstaterats. "Getterna, som inte var informerade om hur de skulle bete sig, syntes automatiskt klara av luftutsläppningen" heter det i en annars högst allvarlig forskningsrapport härom.

Aven för dykarsjukan, som uppstår vid alltför hastig uppstigning efter vistelse under längre tid på stort djup och är livshotande genom de kvävgasblåsor som bildas i organismen, reagerar getterna på ett närmast "mänskligt" sätt som gör dem lämpade vid försök.

Dykarsjukans princip kan studeras populärmässigt i en vanlig vichyvattenflaska. Öppnar man den snabbt (hastig tryckförändring, motsvarande alltför snabbt uppstigande) så bildas bubblor. Dessa så gott som uteblir när flaskan öppnas mycket försiktigt.

Protokoll fört vid tisdagsmöte i Svensk Dykerihistorisk Förening . 19 september 2000 i Dyktankhuset.

Närvarande: Hans Örnhagen, Thomas Brouzoukopil, Pia Wetterfors, Lennart Kattel

1. Lennart för mötesanteckningar.
2. Pia åtog sig arbetet med att vara redaktör för Signallinan.
3. Eventuellt finns intresse för ångpannan för ett ångmaskinsmuseum. Hans vet mera om saken.
4. Lampan och sockeln i den övre delen av den stående tryckkammaren är bytta.
5. Under kvällen ringdes det runt till medlemmar som har åtagit sig vissa uppgifter för att kontrollera status. Här följer en lista med åtaganden (samt status som framkom under kvällen).

Nagamon Andersson och Hans Agerstig: Stativ till experimentkammaren samt målad skylt med tungdykare i naturlig storlek. (Inget har hänt, Nagamon försöker få tag i Hans A)

Jaan Joandi och Lars Gustafsson: Logga och verkmästarrockar. (Inget har hänt)

Jaan Joandi och Robert Hjalte: Hemsidan. (Robert har antagligen plats på sin server, han hade även försökt få tag i SM's webmaster upprepade gånger utan att lyckas)

Robert Hjalte: Försäkringar, redigering av videon från invigningsdagen. (Försäkring för "museiföremål" är nästan omöjlig då premien är så hög, videon har Hans Ö eller Lars G, han hade försökt få tag i Bert W för redigering men inte lyckats)

Helena Kuukankorpi: Ansikte samt förbättring av Poseidon/Unisuit dykaren. (Fick ej tag i henne)

Magnus Lundbeck: Behjälplig med Signallinan. (Har ej tid)

Johan Söderberg: Plaketter med namn på sponsormedlemmar. (Inget har hänt)

Johan Aaserud: Regler för ständiga medlemmar. (Hans Ö skulle fråga honom vid tillfälle)

SSDF: Skicka info med "Klubbsäcken" till dykarklubbar. (Hans Ö ombesörjer att info foldrar skickas med om det är möjligt)

Åsa Wallin: Minnesbok om invigningshelgen. (Ett utkast är hos Lars G för att kompletteras med namn mm.)

Bärgningen av bogserbåten Loddby Ettan 1975

Av Rune Annander

Bogserbåten hade sjunkit i Holmens Bruks massavedsmagasin vid en svår storm med väldigt högt vattenstånd, båten låg nu på ca 5-6 meters vattendjup.

Jag hade lagom avslutat mina arbeten vid Cardon ett brobygge som hållit mig och mina 3 st mannar sysselsatta något år.

Med på arbetena hade jag haft Conny och Håkan och de hade nu semester så jag fick söka mig en annan hjälpare i den mån att det gick att få tag i någon med erfarenhet från tidigare dykarbete. Genom att det var så grunt tänkte jag utföra arbetet med den lätta utrustningen istället för den tunga eftersom jag då kunde röra mig lite friare.

Skanska och arbetsplatsen vid Cardon med platschef Adolfsson hade jag just blivit klar med, och han lät mig hyra två st kraftiga pontoner, två dito järnbalkar samt fyra st fem tons Tirfor block, själv hade jag sexskurna vajerblock och för lyftet kraftiga vajerstroppar, "brokar" hade jag på mitt förråd bland annat skräp.

Jag fick fatt på Taube, en tyskättling som hjälpt mig tidigare vid hamnen i Norrköping och vi beslutade oss för att utföra jobbet på två man, detta för att hålla kostnaden nere, vi visste ju att fler visat sitt intresse och även uttalat sig för att de skulle taga jobbet billigt för att hålla mig undan.

Emellertid fick jag bärgningen och vi gick till verket med pontonerna 2 st ½ meter breda 8 meter långa 1 meter djupa som vardera bar ca 20 ton, tillsammans 40 ton, bogserbåten var inte så stor bedömde vi, att den i vattnet kunde väga mer än ca 30 ton, det borde finnas marginaler.

Det visade sig vid vårt arbete att Tirfor blocken var en angenäm bekantskap, genom att vajern löpte igenom blocket hela tiden blev det här inget extra arbete med den, vi kunde helt koncentrera oss på lyftet. Efter bara någon timme började den högst belägna däcksdelen skönjas i det grumliga vattnet i Loddbyviken efter ytterligare några timmar hade vi däckets helt ovan vattenytan i båtens hela längd.

Taube kunde starta länsumpen medan jag for in till land för att ringa kranbilsägaren, att få kontakt med honom var inga problem, jag hade en Handic mobiltelefon i min dykarbuss och det blev avtalat att han skulle komma med två mobilkranar och ställa upp för ett lyft upp på land, skrovet skulle sedan skäras ned för att helt skrotas.

Ägaren till mobilkranarna, som lyfte 30 ton vardera, lovade att efter arbetstidens slut fara ut från Norrköping där kranarna hade fullt upp med lyft under dagen. Det skulle inte, enligt hans mening, vara svårt att få upp bogserbåten på land.

Det visade sig dock vara ett nog så besvärligt uppdrag, klockan gick och jag tror att hon blev både ett och två på natten innan vi blev helt nöjd med placeringen av skrovet, det fick ju inte vara i vägen för Holmens Bruks arbetare när de kom på morgonen, det blev några förvånade ansikten klockan 0700 när arbetarna kom till jobbet.

De undrade hur vi hade burit oss åt med både bärgning och att få bogserbåten helt upp på land, de såg ju inte till mobilkranarna som vi använt, samt det ohyggliga arbete som mobilkranarna uträttat med vår hjälp vid förflyttningar av pallningar med mera under det att de var hemma och sov. Skrovet sålde jag för en billig penning till ett skrotningsföretag som åtog sig att skära ned

hela skrovet samt därefter städa upp efter sig.

Nu återstod bara att lämna tillbaka lånade grejer av vilket det mesta skulle till Skanska, ett par distansminuter bort en lämplig bogsering med min dykarbåt i lugnt och fint väder om än lite "smörjigt" då fisken brukar dö på grund av syrebrist varje augusti månad, på grund av utsläppen från Loddby fabriken.

Döm om min förvåning då jag inte behövde betala något för det jag lånat, vi hade visserligen haft samarbete tidigare men ändå (och även senare då det kanske jämnat ut sig beträffande kostnaden)

Vid Loddby fabriken hade jag ibland andra uppdrag. Vid ett tillfälle försökte vi att med en stor slampump av Flygts tillverkning suga upp massor från fabriken utsläpp, Toyopumpen var för tillfället på reparation, arbetet gick inte bra då pumpen saknade kutter och hade genom det för dålig kapacitet.

Ännu tidigare hade jag vid ett tillfälle varit vid fabriken och ordnat med en kylvattenpump som intaget var helt igensatt på.

Tyvärr kunde jag inte hjälpa dem vid alla behov av dykarhjälp som de hade, mycket på grund av att mina uppdragsgivare befann sig över hela landet, en resa till Norrköping skulle blivit allt för dyr för ett litet uppdrag och Holmens Bruk föll mig ur händerna till förmån för andra dykare.

Uppdragen var olika från dykeriarbete till dykeriarbete, allt från byten av ledskenor i kraftstationer till placering av sättstockar. Norrköping hade vid denna tidpunkt inte mindre än 9 st kraftstationer, den största med en fallhöjd av 19 meter och 3 aggregat ett fjärde byggdes under min tid.

Jag var blott 17 år då jag basade över 7 man, arbetschefen var Ingenjör Ekman och han hade hand om själva bygget av kraftstationen han byggde senare även värmeverket och Holmens 300 meter långa pappersmaskin för att inte tala om järnverket i Oxelösund, denna kontakt innebar för min del en angenäm bekantskap.

För Holmens Bruks räkning vill jag berätta om ett liten episod. Ingenjör Billkär, chef för byggnadsavdelningen med vilken jag också hade ett givande samarbete.

Uppdraget bestod i att taga sig ned i ett i golvet upptaget 0,6 x 0,6 meter stort hål och därefter längs en järnlejdare för att ta av till höger genom ett liknande hål genom en vägg in i ett vattenfyllt utrymme och sedan in i nästa bassäng vilka båda tillsammans innehöll det strömmande rena vatten som skulle tillsättas pappersmassan.

Här kom sanden från filteranläggningen in i papperet, och min uppgift var att konstatera om dysorna var skadade och härstammade sanden från filtret och i så fall vad kunde göras för att förhindra detta.

På grund av den trånga passagen ned och in i den andra bassängen valde jag den lätta utrustningen bestående av den tudelade Navaldräkten samt i övrigt mask och simfenor av samma tillverkare.

För dykningen kunde jag inte använda mig av tuber på ryggen utan slang blev det användbara alternativet.

Att taga sig igenom öppningarna var inte något problem, jag tog det lite försiktigt innan jag var

klar över hur strömmningen gick genom mellanväggens öppning.

Till hjälp i de mörka bassängerna hade jag en handlampa och kunde därigenom konstatera att den första bassängen innehöll sand, dysorna som skulle släppa igenom enbart renat vatten var tydligt slitna och att de släppte igenom sanden.

På durken i bassängen låg ca. 2 kubikmeter sand, jag tog mig försiktigt in i den inre bassängen och kunde i lampans sken se att mitt i utrymmet stod två pelare med ca. 2 meters mellanrum längst bort i bassängen var det två hål i durken ca 0,3 m i diameter och ingen tröskel som hindrade sanden att rinna ned.

Hur starkt var suget? vågade man taga sig fram till hålen? från sandhögen som var belägen några meter från hålen ledde en sträng av sand ned i hålen detsamma från första bassängen nu gällde det att finna en metod för upptagningen av sanden.

Mina funderingar i den vägen avbröts hastigt av en i mina öron kraftig smäll samtidigt som jag blev utan luft, slangen hade släppt ifrån masken. På grund av brådskan vid påklädningen hade en kontroll av anslutningen inte blivit utförd.

Jag tog mig tillbaka i all hast längs med min luftslang genom bassängväggen och upp längs lejdaren till golvet där sanden var belägen, en upplevelse rikare! Det kunde ha slutat illa ponera bara att jag fastnat med ett ben eller på något annat sätt i suget från pumparna.

Efter samtal med ingenjör Billkär samt förman Lindh togs Flygts slampump fram försedd med en ca. 15 meter lång slang som fastgjordes på den sugande sidan av pumpen. Den firades därpå ned i öppningen i golvet, nu hade jag fullständig rörelsemöjlighet i de båda bassängerna.

Efter några timmars sugande så var bottarna befriade från sanden.

Påföljande semesterstängning gjöt man på mitt förslag en ordentlig tröskel ca. 10 centimeter hög för att eliminera sandens möjlighet att taga sig ned i pumparna för vidare transport till pappersmaskinen, ett skydd anbringades även för eventuella framtida dykningar vid liknande händelser, för att förhindra att dykare fastnar i suget från pumparna.

Dysorna utbyttes samt ny sand påfylldes, dessa arbeten utfördes av Holmens Bruks egen personal i fullständig torrhet medan maskinerna stod still.

En trevlig resa hade jag också till Mariefred där jag utanför Gripsholms slott tog loss ett ankare från bogserbåten "Holmen" en uppgift bland många för brukets räkning det var i och för sig ett snabbt avklarat jobb ca 10 minuter i det mjölkliknande vattnet (kanske utspätt med lite vatten).

Min ålder var blott 17 år och det var därför med spänning som jag hörde berättelsen om "Galten".

En stor bronskanon som skall ligga alldeles utanför ön och slottet då den brakade igenom träbryggan och ned i bottenlammet, något äventyr med möjlighet av bärgning blev det aldrig på grund av ett alltid fulltecknat program.

Sanningen i det påstådda bevisas kanske av att två kanoner står utställda utanför slottet de tre utgjorde krigsbyte, Sverige låg i krig med nationerna runt hela Europa tyvärr gick den största till spillo genom det skedda men i dagens läge borde det vara lätt att lokalisera den med hjälp av de elektroniska hjälpmedel som står till buds.

Tung dykning när årets dykaktivitetshelg gick av stapeln

Det var naturligtvis inte den enda aktiviteten som erbjöds sista helgen i maj när vi "traditionsenligt" arrangerade en dykaktivitetshelg. Inte lika omfattande som förra året då vi monterat upp en vattentank för dykning utanför vårt tankhus. De aktiviteter vi hade var dock mycket uppskattade. Bl a rön te prova-på-dykning med tung utrustning stort intresse. Elly Pettersson, ledare för SSDF Biologi- och vattenmiljögrupp och dessutom aktiv i DK Samantha Stockholm och instruktör sen 14 år med egen dykskola, var nöjd efter sitt besök på botten av Stockholms Hamn.

Elly berättade för Signallinan att det mest fascinerande med upplevelsen var att vara nybörjare, som att dyka för första gången. "Som sportdykare är jag ju dessutom van vid att ha ett eget luftförråd med mig ner och jag kan inte slösa med det. Här kom luften via en slang från ytan. Det kändes konstigt när luften hela tiden strömmade in i hjälmen. Vilket slöseri tänkte jag. Det var en fantastisk och annorlunda upplevelse och denna dykning skiljer sig en hel del från sportdykning. Det var ganska mörkt och man såg inte mycket, men det var som sagt mycket roligt att prova-på."

Det är en självklar förhoppning att vi 26 och 27 maj 2001 ska kunna erbjuda fler liknande aktiviteter och att många av våra medlemmar ska kunna ställa upp och hjälpa till!

Foto: Claes Lindemark

ELLY I AH 3 HJÄLM!

VÄLKOMMEN TILL SJÖHISTORISKA MUSEETS ARKIV OCH BIBLIOTEK

ÖPPETTIDER I ARKIV OCH BIBLIOTEK 2000:

Tis-fre kl 13-15. Kvällsöppet tisdagarna 7.3, 4.4, 3.10, 7.11 och 5.12 kl 13-20. Lördagsöppet 11.3, 8.4, 14.10, 11.11 och 9.12 kl 11-15

ACTA ARKIVET: Båtritningar och allt från sjökort till tatueringar.

BIBLIOTEKET: Nordens största samling nautisk litteratur och Lloyds register.

FOTOARKIVET: Fartygsfotografier, fritidsbåtsbilder och varvsdokumentationer.

SVENSKT MARINARKEOLOGISKT ARKIV(SMA): Vrak- och förlisningsregister.

SJÖHISTORISKA MUSEET

MUSEET ÖPPET DAGL KL 10-17, TIS KL 10-20.30 • TEL 08-519 549 00
DJURGÅRDSBRUNNSV 24, STHLM • BUSS 69 • www.sshm.se/sjohistoriska

En dykare av det rätta virket

Efter ett innehållsrikt dykarliv, där bärgningen av Rikswasa gjort honom mest känd, flyttar Sven Nahlin till Ukraina för att på plats hjälpa Tjernobyloffren.

utbildad möbelsnickare och med några Konstfackskurser bakom sig dök bland vrakspillrorna, såg han inte bara ett gammalt skepp utan också de vackra, svarta ekplankorna.

Sjöhistoriska museet undersökte fartyget och tog hand om museiföremålen. Sven Nahlin och hans broder bärgade skeppet. Resultatet blev 25 ton ek för dykarna och lex Nahlin för museivärlden, en fornminneslag som skyddar fartyg äldre än hundra år.

-I åtta år höll vi på. Och 130 ton sten låg över skrovet som vi måste ta bort för hand. Det var jobb det!

Bygde inredningar

För att finansiera sitt arbete dök Sven Nahlin åt polisen och utbildade även blinda dykare, en parallellsysselsättning medan träet specialbehandlades och torkades under fem år för att inte spricka.

-I början gjorde vi ordförandeklubbor och skrin till visitkort, sedan byggde vi inredningar till några restauranger här i Stockholm. Till exempel Operakällaren och Rådhusrestaurangen, berättar Sven Nahlin.

Delar av det gamla Rikswasa syns också bakom kompasser och glasuppsättningar, andra vrakdelar poleras och säljs som de sjöskulpturer de är. Sven Nahlin glädjs åt att se sitt konsthantverk runt om i Stockholm, men arbetet med de blinda dykarna och hjälpsändningarna till Tjernobyel berör kanske ännu mer.

Tacksamt utbildade blinda

-Det är tacksamt att utbilda de blinda, de är jätteduktiga. En gång när polisen inte kunde finna en pistol i ett kapardrama i Hammarbyhamnen ryckte vi ut. Jag hittade själv ingenting men fem av mina blinda dykare fick söka i stråk på botten. De fann pistolen nästan genast.

Numera arbetar Nahlin ut-

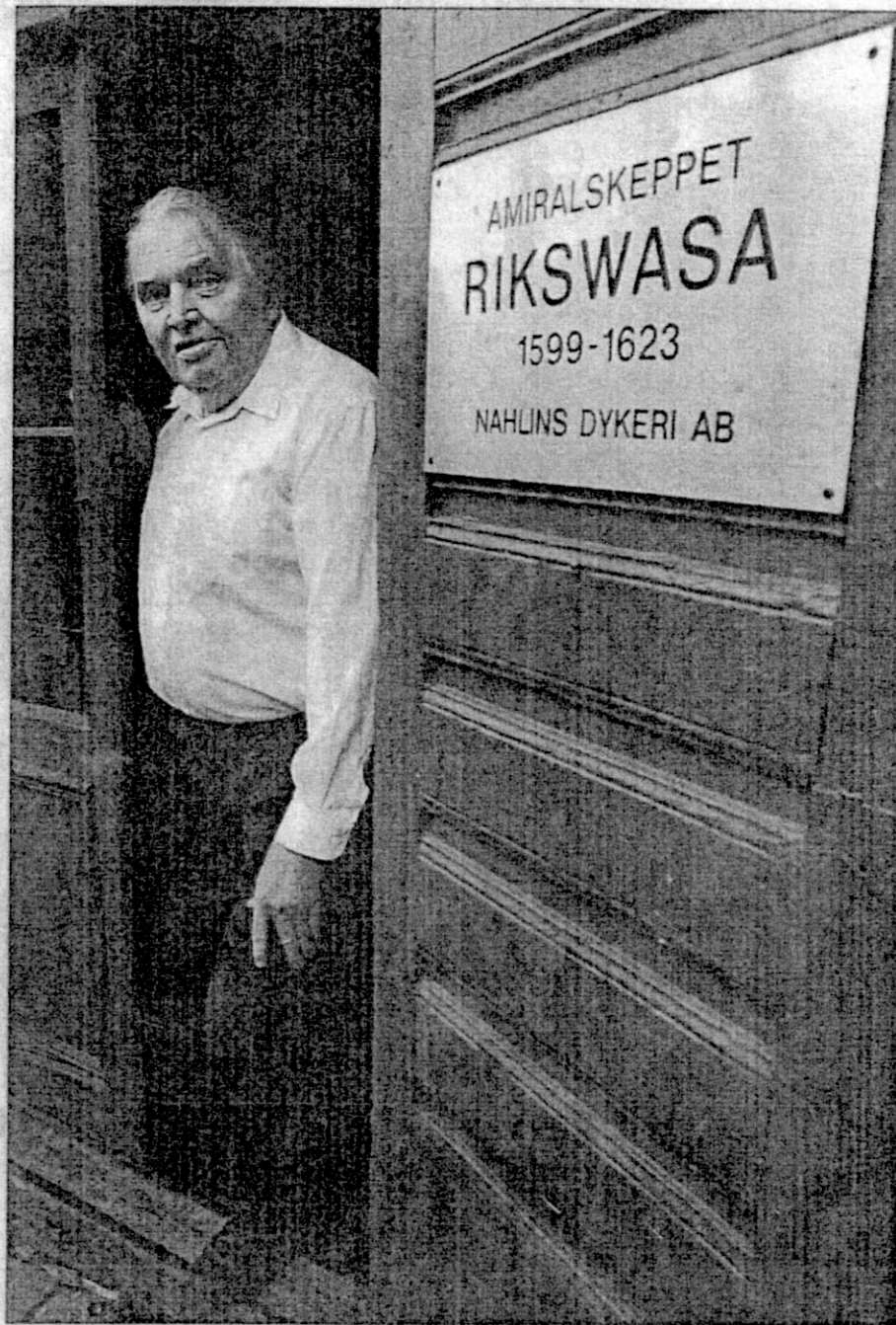

FOTO: INGVAR KARMHEI

Dags att stänga butiken. Dykaren och träsnidaren Sven Nahlin slutar med Rikswasabutiken i Gamla stan sedan virket efter det sjunkna amiralskeppet Rikswasa tagit slut.

bildade blinda dykare både i USA och Ryssland.

Temat att hjälpa dem som har det svårt går också igen i arbetet nere i Tjernobyel.

Han har själv kört lastbilar med gåvor och kläder till sjuk-

husen och även handikappbussar och fullt rustade ambulanser har transporterats dit.

-Det här är otroligt givande, fantastiskt, tycker han.

I mitten på november flyttar han själv ned till Ukraina

och kommer arbeta på plats. Butiken med det sista av Rikswasa har han redan stängt.

CATHARINA

INGELMAN-SUNDBERG

08-13 59 58 catharina.ingelman-sundberg@svd.se

Artikeln är skriven av Catharina Ingelman-Sundberg, journalist på Svenska Dagbladet och författare till bl a Kampen mot bränningarna, Bland hajar, karlar och vrak, Vikingablott, Vikingasilver, Vikingaguld, Boken om vikingarna och senast i raden Stockholms dolda museer där Catharina bl a skriver om Dyktankhuset.

Höstfest och filmafton som fick många att minnas

Lördagen den 28 oktober samlades ca 35 av SDHF:s medlemmar av varierande ålder och anknytning till dykning, men med ett gemensamt, intresset för dykhistoria.

Medan förberedelserna pågick och klockan närmade sig 19.00 och filmen skulle börja var det många som oroligt undrade om det skulle gå vägen! På grund av överbelastning av elnätet i tankhuset hade strömmen gått, det var nermörkt tills vi tände ett antal värmeljus. Det var kärvt att få elektriciteten tillbaka! Men en grupp av fingerfärdiga, påhittiga och elkunniga fick igång strömmen lagom till filmen. Det var mycket tacksamt för då kunde vi också få varmkorv med tillbehör i både fast och flytande form samt kaffe. Mycket populärt och gott!

Det traditionella lotteriet var också ett uppskattat inslag. Lasse hade som vanligt ordnat fina bokpriser. Vilka som blev de lyckliga vinnarna av vilka boktitlar kan ni se på annan plats i tidningen. Vidare informerade ordföranden kort om det som nämns i ledaren.

Höjdpunkten var naturligtvis den s/v filmen "Expedition Röda Havet" från 1955 av dykaren och uv-filmaren Bengt Börjesson. En pärla som visade unga och äldre i publiken historien om ett gäng svenska pionjärer som under spännande strapatser seglar ner till Röda Havet och "upptäcker" och filmar det jämfört med Sverige så annorlunda marina livet och fantastiska vrak. Den visade också med all tydlighet att skillnaden i villkoren för och synen på och kunskapen om dykning på 50-talet och idag är enorm, även ur dykmedicinsk vinkel. Vi kunde alla konstatera vilken förändring och utveckling som skett. Vad som också var fascinerande, roligt och intressant var bildspråket, berättartexten och formen som verkligen var barn av sin tid. Vi fick oss en del filmhistoria till livs också.

Bengt Bedrup rapporterade i två reportagefilmer från mitten av 1960-talet. Först "Ubåt anfaller" om Spiggen, en miniubåt som användes för specialoperationer, bl a med attackdykare. Sedan följde "SOS-Ubåt saknas". Ett reportage om ubåtsbärningsfartyget Belos och en bärningsklocka av typen McCann, samma typ som står utanför Dyktankhuset, under en räddningsoperation.

Mot slutet av kvällen ställde sig Lennart Karlsson upp och riktade ett varmt tack till Lasse Gustafsson som ordnat denna trevliga Filmafton och hoppades att fler skulle se dagens ljus. Ett förslag som möttes av stor entusiasm. "Många av oss gamlingar som är här i kväll fick tårar i ögonen när vi såg dessa filmer och påmindes om våra tidiga dykår. Tänk vad det har förändrats!"

Pia Wetterfors

Sponsormedlem i SDHF

Idrottens Hus, 123 87 Farsta, tel 08-605 63 75, fax 08-605 63 72

Ove Dahlstedt bidrager med några bilder där han dyker i tung utrustning.

Bäste Lars!

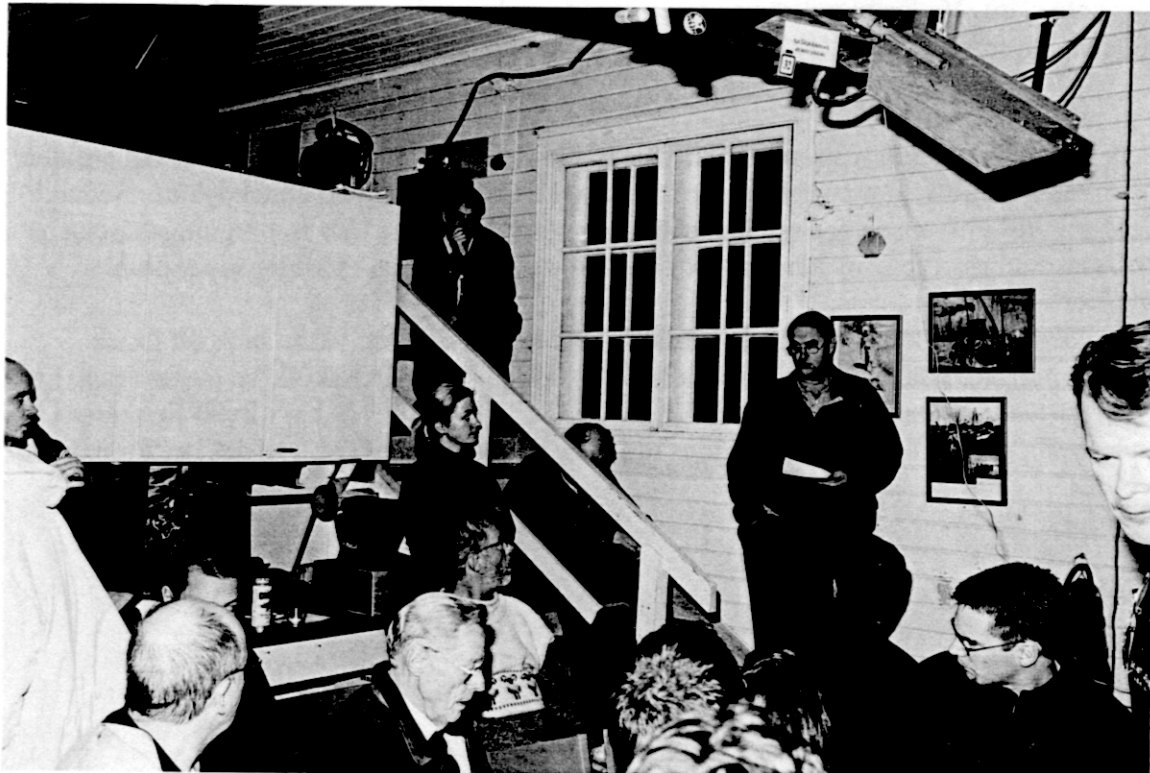
Den av mig depocerade 3x7 l dykapparaten har jag använt för heliox och trimixdykning på 60-talet och början av 70-talet. Förebild finnes i Gösta Fahlmars bok "Att cyka. Där finns den avbildade buren av en dykare på land. Bilden är tagen snett bakifrån. Jag har bitt Lennart Kattel om att över-sända en fotostatkopie från boken, vilket han lovat göra.

Angående spolmunstycket lät jag tillverka det i Norrtälje våren 1968 för spolning av ledningsgrav förstadens nya avloppsledning $\varnothing$ 800 längd 500 m vattendjup 2 - 6 m bredd 2 m djup 2-2,5 m. De losspolade massorna sögs bort av en vattendriven ejektorsug. Min dykarkollega Stig Lönnquist deltog i arbetet som vi utförde på fast pris åt SENTAB.

Jag önskar Dig och din familj God Jul och Gott nytt år. Hälsa styrelsen med tack för gott arbete.

Ove Dahlstedt

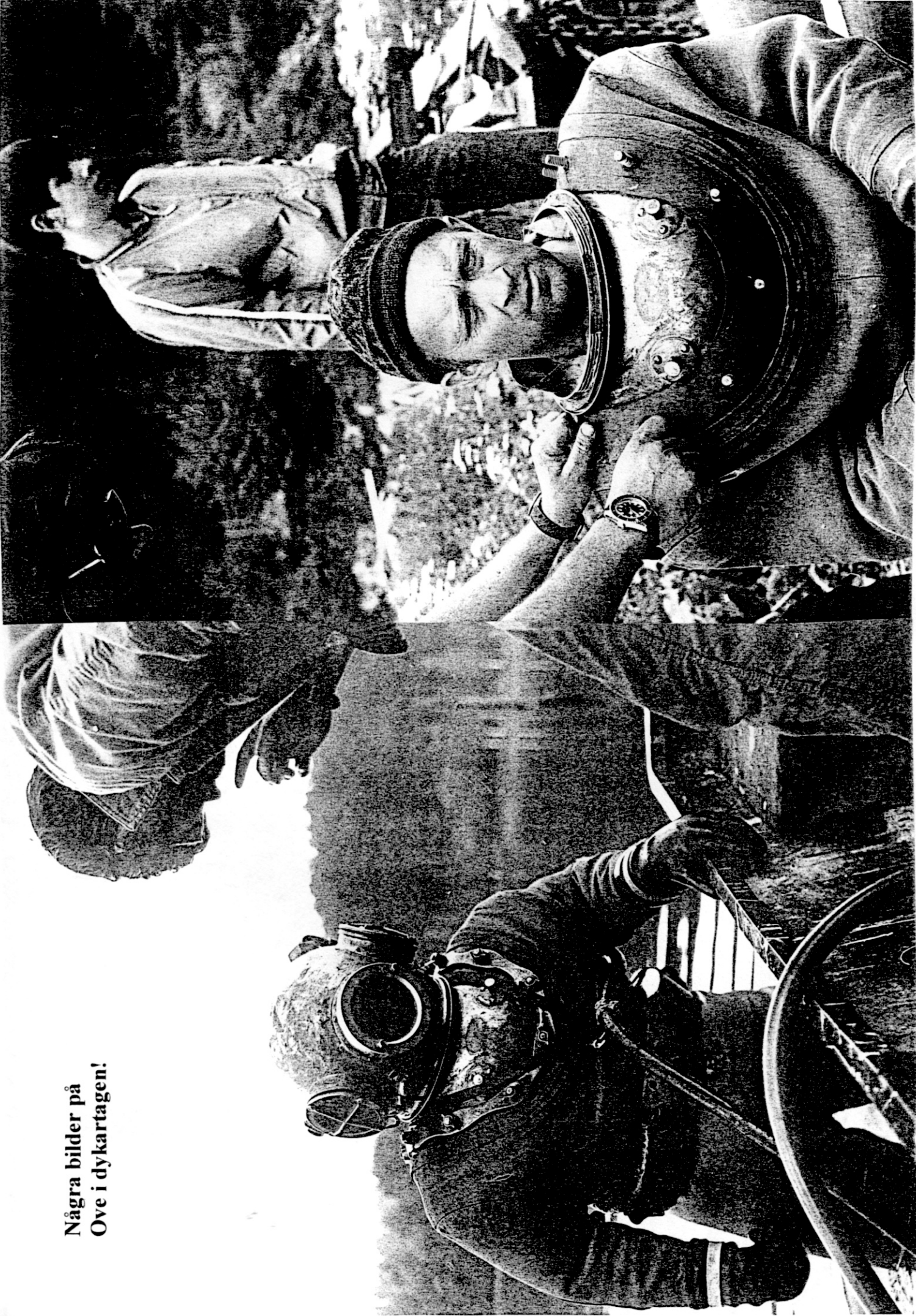
P S Bifogar även arbetsbilder på tung dykning vid Valdmarsviks varv: byte av räls (gasskärning och träborring för nye bultar)

Hans Örnhagen berättar vid höstens filmkväll lite om föreningens aktiviteter som skett den närmaste tiden.

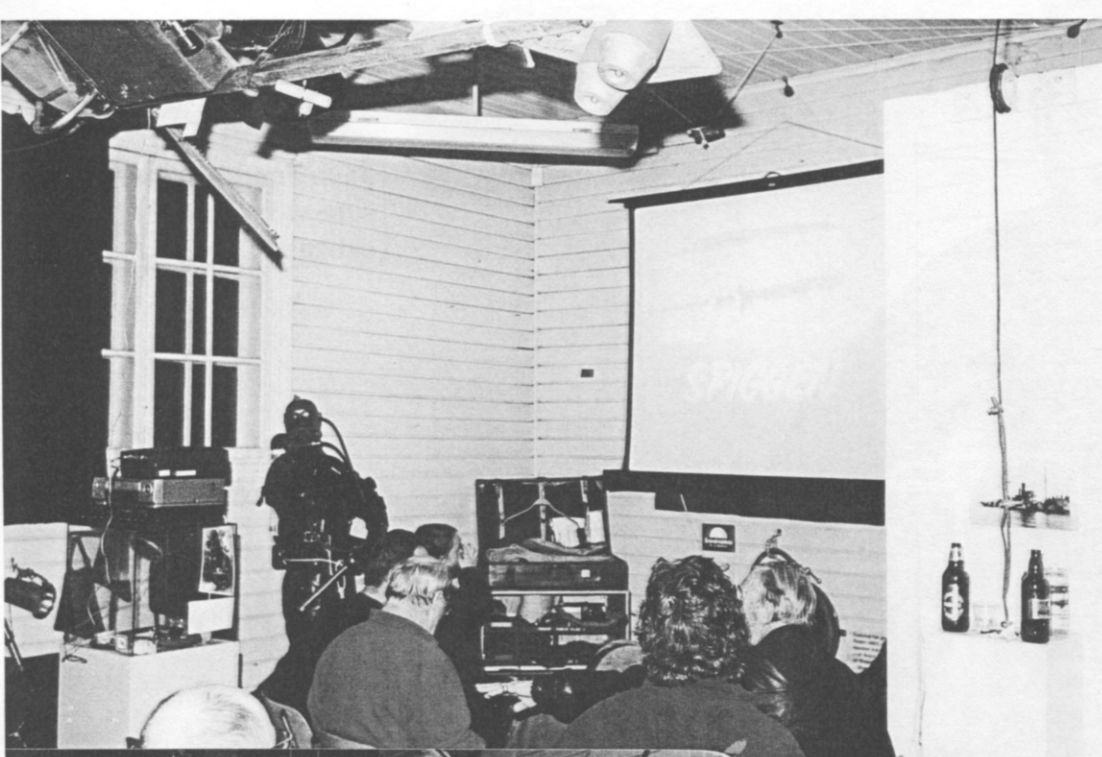

Några bilder på
Ove i dykartagen!

Några bilder från filmkvällen den 28 oktober. Överst filmen "Spiggen anfaller" som visades efter "Expedition Röda Havet". Mitt och nederst syns några av medlemmarna som dykt upp för att se filmerna.

**Jaan Joandi sköter baren
som så många gånger
tidigare!**

**Per-Einar Strömme ses
här i full fart leverera
”dykarslangar” till de
svultna medlemmarna.**

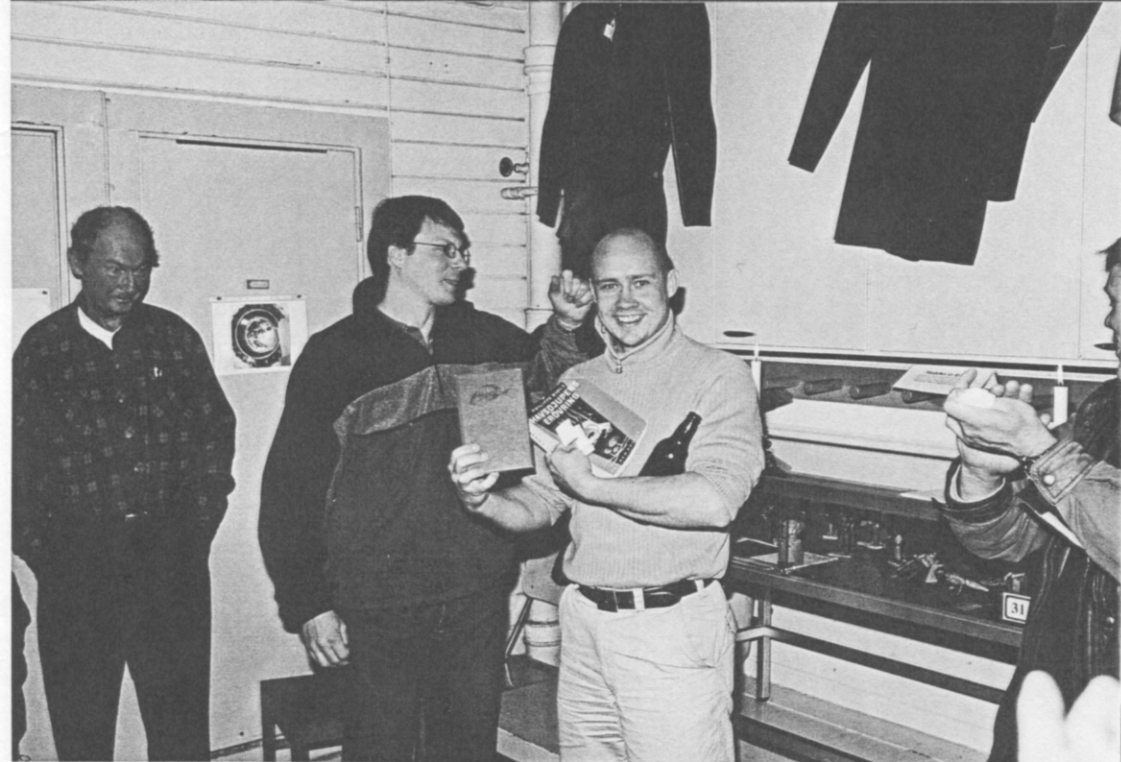

**Här ses några medlem-
mar runt grytan bl a
Lennart Kattel samt från
Karlskrona och dyk-
tanken där nere chefen
Anders Wendt.**

Unga grabben Moström som kom till filmkvällen med pappa och farfar agerar officiell lotteriförättare till det traditionsenliga lotteriet.

Robert Hjälte "den turgubben" vann inte bara boken om "Expedition Röda Havet" utan också boken "Havsdjupens Erövring" av Diolé

Den "extra stora" turgubben Håkan Larsson van som alltid någonting ur lotteriet denna gången "Cousteau" The captain and... som är en biografi om Cousteau och hans gärningar.

Rolf Jansson, Uppsala, presenterar här sin vinstlott, mellan honom och klubbmästaren sitter en av sönerna till filmaren Bengt Börjesson som tagit filmmaterialet för "Expedition Röda Havet", Erik Börjesson.

Den andra och sista boken om "Expedition Röda Havet" vanns av Jesper Knutell. Till höger ses även Pia Wetterfors som blir föreningens nya redaktör för Signallinan.

Camilla Örn skriver i "gäst"boken som alltid finns med vid SDHF arrangemang.

Hans Örnhagen håller föredrag och visar tankhuset för FOA veteraner som besökte tankhuset under några kvällstimmar denna mörka höst, hoppas att de blev upplysta om dykeriets utveckling och historia!

TA DET LUGNT MED DYKNINGARNA I VINTER,
TÄNK PÅ ATT FRYSSKYDDA MED REN SPRIT!

SIGNALLINAN

SVENSK DYKERIHISTORISK FÖRENING

c/o Lars Gustafsson

Ejdervägen 31

141 72 Huddinge